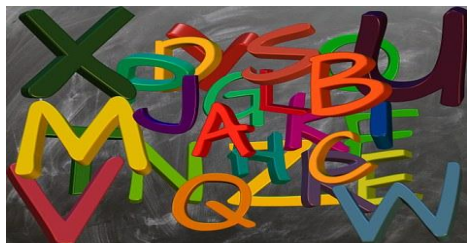

Wiesława Budrowska
Biblioteka Pedagogiczna im. gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej w Toruniu

Czytaj od A do Zachwytu: projekt promocji czytelnictwa

Webinarium, gra czytelnicza, konferencja, warsztaty, wykład czyli przegląd działań promujących czytelnictwo, które bibliotekarze z biblioteki pedagogicznej w Toruniu proponują nauczycielom.

Projekt promocji czytelnictwa **Czytaj od A do Zachwytu** był realizowany w Bibliotece Pedagogicznej im. gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej w Toruniu od grudnia 2015 do czerwca 2016 roku.

Przedsięwzięcie było odpowiedzią na wymagania Ministerstwa Edukacji Narodowej. W roku szkolnym 2015/2016 jednym z kierunków realizacji polityki oświatowej państwa było rozwijanie kompetencji czytelnictwa wśród dzieci i młodzieży.

Projekt zainicjowali i zrealizowali nauczyciele bibliotekarze Wydziału Informacyjno-Bibliograficznego Biblioteki Pedagogicznej im. gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej w Toruniu, przy współpracy z Toruńskim Ośrodkiem Doradztwa Metodycznego i Doskonalenia Nauczycieli w Toruniu, Dolnośląską Biblioteką Pedagogiczną we Wrocławiu oraz Warmińsko-Mazurską Biblioteką Pedagogiczną im. Karola Wojtyły w Elblągu.

Adresatami projektu byli nauczyciele poloniści, nauczyciele bibliotekarze oraz uczniowie szkół ponadgimnazjalnych.

Cele projektu

Celem głównym projektu było rozwijanie kompetencji czytelniczych oraz upowszechnianie czytelnictwa wśród dzieci i młodzieży.

Cele szczegółowe zakładały prezentację twórczości Henryka Grynberga i jej miejsca w dialogu polsko-żydowskim; realizację wirtualnej gry czytelniczej jako formy rozbudzania zainteresowań czytelniczych; prezentację portali internetowych promujących wartościową literaturę; wykorzystanie webinarium jako narzędzia przekazywania wiedzy; prezentację skutecznych metod kształtowania postaw czytelniczych oraz wspieranie nauczycieli polonistów i bibliotekarzy w rozwijaniu kompetencji w zakresie promowania czytelnictwa wśród uczniów.

Treści projektu

Projekt składał się z cyklu szkoleń, wykładów, webinarium i prezentacji skierowanych do różnych grup odbiorców:

1. *Henryk Grynberg – głos drugiej strony* – wykład dla maturzystów.
2. *CzyToGra – wirtualna gra literacka dla nauczycieli polonistów i nauczycieli bibliotekarzy* – webinarium.
3. *Oporny czytelnik* – webinarium dla nauczycieli polonistów i nauczycieli bibliotekarzy.
4. *Dobra książka w Internecie* – szkolenie dla nauczycieli polonistów i nauczycieli bibliotekarzy.
5. *Licencja na czytanie* – konferencja dla nauczycieli polonistów i nauczycieli bibliotekarzy.

Zajęcia realizowane w ramach projektu odbywały się w siedzibie Biblioteki Pedagogicznej im. gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej w Toruniu przy ul. Dąbrowskiego 4.

Wykład dla młodzieży szkół ponadgimnazjalnych

Projekt promocji czytelnictwa *Czytaj od A do Zachwytu* zainaugurował wykład dra hab. Kazimierza Adamczyka *Henryk Grynberg – głos drugiej strony*, który odbył się 2 grudnia 2016 roku w sali wystawowej Biblioteki.

Słuchaczami byli uczniowie klasy drugiej i trzeciej I LO w Toruniu, ich opiekunowie nauczyciele poloniści, inni goście zainteresowani tematyką wykładu oraz pracownicy Biblioteki Pedagogicznej. Wykład zgromadził około 60 słuchaczy.

Kazimierz Adamczyk, pracownik Uniwersytetu Jagiellońskiego, badacz m.in. literatury i życia literackiego emigracji wojennej i powojennej oraz literackich reprezentacji Holokaustu, zasadniczą część swojego wystąpienia podzielił na trzy etapy. Najpierw ogólnie nakreślił różne perspektywy, problemy, terminologię związaną z eksterminacją Żydów, następnie odczytał trzy własne eseje na temat twórczości Henryka Grynberga, na koniec nakreślił obszary, sformułował pytania/problemy i wskazał na różne perspektywy badających i opisujących Shoah współcześnie. Sporo miejsca wykładowca poświęcił trzem powieściom Henryka Grynberga – *Żydowska wojna*, *Zwycięstwo* i *Memorbuch*. Pierwsza stanowi wstrząsającą autobiograficzną relację czasu Zagłady widzianą oczami żydowskiego dziecka. Powieść *Zwycięstwo* opowiada o jej skutkach po zakończeniu wojny. *Memorbuch* natomiast to panorama losu Żydów w Polsce i w Europie, a także całych wieków antysemityzmu, którego jednym z przykładów jest nagonka 1968 roku i przymusowa masowa emigracja polskich Żydów. Na zakończenie Kazimierz Adamczyk wskazał różne perspektywy i obszary refleksji w badaniu i opisywaniu Holokaustu (Holokaust jako problem chrześcijaństwa, Żydzi obsesją Polaków, stereotyp Żyda – komunista, problem zagrabionych majątków żydowskich). Wykładowca podzielił się także refleksją ze spotkań z Henrykiem Grynbergiem, który wciąż spotyka się z widoczną w Polsce niechęcią do Żydów.

Webinaria dla nauczycieli i bibliotekarzy

W dniu 22 lutego 2016 roku odbyło się webinarium *Czytelnik oporny – jak z nim pracować?*, którego celem była próba zdefiniowania *czytelnika opornego* i przedstawienie sposobów, które mogą pomóc w dotarciu do niego. W trakcie spotkania przekazano wskazówki jak dobrać lektury oraz jakie wybrać formy pracy w bibliotece, dzięki którym czytelnik oporny może zostać użytkownikiem biblioteki.

W webinarium wzięło udział 42 uczestników. Byli to nauczyciele poloniści oraz bibliotekarze bibliotek szkolnych i pedagogicznych.

Podczas webinarium uczestnicy zastanawiali się nad definicjami czytelnictwa, czytania, czytelnika opornego. Zapoznali się ze stanem czytelnictwa w Polsce w oparciu o wyniki badania za rok 2014, przeprowadzonego i opublikowanego przez Bibliotekę Narodową.

Uczestnikom webinarium zaprezentowane zostały również wybrane wyniki badań czytelniczych przeprowadzonych przez Instytut Badań Edukacyjnych wśród 12- i 15-letnich uczniów. Padły odpowiedzi na pytania: *Kto – co – kiedy czyta i jakie są źródła informacji o tym co czytać.*

W dalszej części webinarium zaprezentowane zostały definicje czytelnika opornego sformułowane przez doktora Michała Zajęca oraz Grażynę Walczewską-Klimczak. Uczestnicy webinarium wypełniali też ankietę, w której wskazywali potencjalne przyczyny nieczytania przez grupę czytelników opornych. Najczęściej respondenci wskazywali dwie odpowiedzi:

- brak tradycji czytania w domu (przyjmuje się, że dzisiejsi „czytelnicy oporni” są najczęściej dziećmi dawnych „czytelników opornych”),
- brak księgozbiorów w gospodarstwach domowych – dzieci nie mają dobrych wzorców osobowych – nie widzą dorosłych oddających się lekturze w czasie wolnym.

Kolejna część webinarium poświęcona była metodom docierania do czytelnika opornego. Zaprezentowane zostały dwie medialne formy promocji czytelnictwa: sleeveface i akcja *Przyłapani na czytaniu* oraz Booktalking (Gawędy o książkach).

Następnie uczestnicy webinarium na czacie tworzyli listę tytułów książek, które mogłyby być interesujące dla czytelników opornych lub osób nieczytających. W podsumowaniu webinarium rozmawiano o roli bibliotekarza w docieraniu do czytelnika opornego i motywowaniu go do czytania.

Uczestnicy spotkania wysoko ocenili webinarium jako formę szkoleniową. Średnia ocen wyrażonych w skali pięciostopniowej wyniosła 4,8.

W dniu 29 lutego 2016 roku odbyło się webinarium *CzyToGra – wirtualna gra czytelnicza*, którego celem było poszerzenie wiedzy nauczycieli i bibliotekarzy na temat organizacji i wykorzystania gier literackich w nauczaniu i promowaniu czytelnictwa.

W webinarium wzięło udział 28 uczestników. Byli to nauczyciele poloniści oraz bibliotekarze bibliotek szkolnych i pedagogicznych.

Podczas webinarium uczestnicy dowiedzieli się, jak przygotować i poprowadzić literacką grę miejską na wirtualnej mapie oraz wzięli udział w grze literackiej pod hasłem: *Zbrodnia w mieście. Nie przeczytasz – nie przeżyjesz*.

Udział w grze, oprócz walorów zabawy, miał stanowić dla uczestników inspirację do wykorzystania funkcjonalności mapy Google w opracowywaniu własnych gier wirtualnych. Gra toczyła się w zaznaczonych na mapie miastach, w których rozgrywają się akcje, wybranych przez organizatorów, polskich powieści kryminalnych.

Oprócz wykładu na temat organizacji wirtualnej gry czytelniczej i udziału w grze, uczestnicy zapoznali się z przykładami dobrych praktyk. Przedstawiono im scenariusz miejskiej gry czytelniczej *Tropem Misia Wojtka* oraz zarekomendowano scenariusze gier literackich przygotowanych przez Centrum Edukacji Obywatelskiej. Uczestnicy webinarium poznali też metody szyfrowania haseł. Przedstawiono im szyfrowanie haseł za pomocą odwróconego alfabetu, GA-DE-RY-PO-LU-KI, Szachownicy Polibiusza oraz kółka i krzyżyka. W ramach dzielenia się doświadczeniem zaprezentowano uczestnikom przykłady wykorzystania Facebooka do realizacji gier i promocji czytelnictwa.

W trakcie webinarium uczestnicy dyskutowali i zadawali pytania na czacie, integrowali się na wirtualnej tablicy, rozwiązywali quizy sprawdzające znajomość lektur, a także wypełniali ankietę oceniającą możliwość wykorzystania wirtualnej mapy do realizowania gry czytelniczej. Na pytanie: „Czy wykorzystanie wirtualnej mapy do gry czytelniczej jest ciekawym pomysłem?” twierdząco odpowiedziało 82% uczestników, a 79% respondentów zadeklarowało wykorzystanie wirtualnej mapy w swoich przyszłych działaniach promujących czytelnictwo.

Uczestnicy wysoko ocenili webinarium jako formę szkoleniową. Średnia ocen wyrażonych w skali pięciostopniowej wyniosła 4,8.

Warsztaty dla nauczycieli i bibliotekarzy

Kolejnym przedsięwzięciem zrealizowanym w ramach projektu *Czytaj od A do Zachwytu* były warsztaty *Dobra książka w internecie*. Odbyły się one 5 i 6 kwietnia 2016 roku w Bibliotece Pedagogicznej. Uczestnikami było 28 nauczycieli i bibliotekarzy z województwa kujawsko-pomorskiego (z Torunia, Lubicza, Brzozówki, Brąchnowa, Dobrzejewic, Chełmna).

Celem warsztatów było wskazanie miejsc w Internecie, promujących wartościową literaturę dla dzieci, młodzieży i dorosłych.

W trakcie trwających dwie godziny zajęć zaprezentowano uczestnikom wybrane portale, vortale, blogi, magazyny i fora pomocne w wyszukiwaniu wiarygodnej informacji o literaturze pięknej, popularnonaukowej i literaturze faktu.

Odbiorcy szkolenia poznali definicje i sami definiowali dobrą książkę, opowiadali, jakimi kryteriami kierują się w trakcie własnych wyborów czytelniczych, a także dokonali oceny i prezentacji wybranych przez siebie źródeł internetowych rekomendujących wartościową literaturę. Podczas warsztatów szczególną uwagę zwrócono na wartość zamieszczanych na prezentowanych portalach rekomendacji książek. W trakcie warsztatów prezentowa-

no oceny książek tradycyjnych, ebooków i książek multimedialnych. Przywołano m.in. portale Mądre książki,¹ iCzytam,² Ryms,³ Booklips,⁴ blogi Pierogi Pruskie,⁵ Strefę Czytacza⁶.

Warsztaty zostały poddane ewaluacji za pomocą anonimowej ankiety elektronicznej. Średni stopień zadowolenia z udziału w warsztatach wyrażony oceną w skali od 1 do 5 wyniósł 4,75.

Konferencja na temat kształtowania postaw czytelniczych

Ostatnim wydarzeniem zrealizowanym w ramach projektu promocji czytelnictwa *Czytaj od A do Zachwytu* była konferencja *Licencja na czytanie*. Odbyła się 14 kwietnia 2016 roku w sali wystawowej Biblioteki Pedagogicznej im. gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej w Toruniu. Zgromadziła ponad 60 osób: nauczycieli i nauczycieli bibliotekarzy. Licznie zgromadzeni słuchacze mogli zapoznać się z wystąpieniami przygotowanymi z perspektywy historyka literatury, socjologa, polonisty, historyka oraz księgarza.

Pierwsze wystąpienie – *Od grzecznej pensjonarki do dzikuski i chłopczycy – powieść dla dziewcząt w XX-leciu międzywojennym* – zaprezentowała dr Elżbieta Kruszyńska z Instytutu Literatury Polskiej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. Mówiła o zainteresowaniach czytelniczych dziewcząt XX-lecia międzywojennego. Zaznaczyła, że czytelnictwo było wówczas na wyższym poziomie niż obecnie. Przybliżyła terminologię dotyczącą omawianej twórczości (powieść dla dziewcząt, powieść pensjonarska), mówiła o adresatkach tych powieści, charakterystycznych wątkach, stałych elementach, języku i stylu powieści dla dziewcząt. Zaprezentowała perełki należące do tego typu literatury (m.in. twórczość Klementyny z Tańskich-Hoffmanowej, Zofii Żurakowskiej, Marii Buyno-Arctowej, Kornela Makuszyńskiego).

Następną prelegentką była dr Beata Bielska reprezentująca Zespół Realizacji Badań PRYZMAT. Instytut Socjologii UMK w Toruniu. Przedstawiła raport z badań – *CzytaNIE – czy uczniowie toruńskich szkół ponadgimnazjalnych sięgają po książki?* Prezentacja zawierała wyniki bardzo ciekawego badania czytelnictwa zrealizowanego w maju i czerwcu 2015 roku wśród uczniów klas drugich toruńskich szkół ponadgimnazjalnych. Badanie przeprowadzone zostało za pomocą ankiety audytoryjnej. Wśród przedstawionych wyników optymizmem napawał fakt, że ponad 22% uczniów to czytelnicy tzw. intensywni (ale niekoniecznie lektur szkolnych). Smutne natomiast jest to, że 21% uczniów nie czyta w ogóle. Beata Bielska mówiła także o tym, jakiego rodzaju literaturę czyta młodzież i skąd pozyskuje książki. Podkreśliła wpływ rówieśników (większy niż rodziny) na intensywność czytania w tym okresie życia. Zaakcentowała rolę rodziny w inicjowaniu czytelnictwa w dzieciństwie. Mówiła również o wpływie sytuacji materialnej i wykształcenia matek na poziom czytelnictwa młodych ludzi.

Polonistki Elżbieta Ciesielska (Gimnazjum nr 24 w Toruniu) i Katarzyna Fiałkowska (I LO w Toruniu) zaprezentowały relację z konkursu literackiego *Gwiazdorskie lektury*, który został przeprowadzony w toruńskich gimnazjach i szkołach ponadgimnazjalnych.

Kolejną referentką była Ewa Stanek z toruńskiej księgarni „Bookinista”. Wystąpienie nosiło tytuł *Trendy czytelnicze wśród dzieci i młodzieży – z perspektywy księgarza*. Prelegentka podzieliła się ze słuchaczami refleksjami z obserwacji socjologicznych, jakie prowadzi w swojej pracy. Zdecydowanie podkreśliła wagę rozwijania czytelnictwa już od najmłodszych lat. Następnie poprowadziła słuchaczy poprzez tytuły książek i serie wydawnicze przeznaczone dla starszych dzieci i młodzieży. Zwróciła uwagę na rolę rodziców i dziadków w inicjowaniu i rozwijaniu czytelnictwa dzieci i wnuków. Przestrzegła przed postrzeganiem lektur szkolnych jako zła koniecznego. Podpowiadała, jakiego rodzaju literatura może zachęcić młodego czytelnika do lektury. W interesujący sposób mówiła o cechach kompetentnego księgarza i roli otwartości w rozmowach z klientami.

¹ Mądre książki [on-line]. [dostęp: 15.03.2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://madreksiazki.org/>.

² iCzytam [on-line]. [dostęp: 15.03.2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://iczytam.pl/ksiazki-2-5>.

³ Ryms [on-line]. [dostęp: 15.03.2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.ryms.pl/>.

⁴ Booklips [on-line]. [dostęp: 15.03.2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://booklips.pl/>.

⁵ Pierogi Ruskie [on-line]. [dostęp: 15.03.2017]. Dostępny w World Wide Web: <https://pierogipruskie.blogspot.com/>.

⁶ Strefa Czytacza [on-line]. [dostęp: 15.03.2017]. Dostępny w World Wide Web: <http://www.strefaczytacza.pl/>.

Dr Maria Jadczak – nauczycielka historii (V LO i GiLA w Toruniu) przygotowała prezentację *Czytam aby ŻYĆ*. Prelegentka mówiła o obowiązku promowania czytelnictwa wśród uczniów przez nauczycieli wszystkich przedmiotów. Przygotowane wystąpienie stanowiło plon debaty oksfordzkiej, jaka miała miejsce w toruńskim Liceum Akademickim. Maria Jadczak sformułowała tezę *Warto poświęcić czas na czytanie książek* i przygotowała uzasadnienie w celu jej poparcia. Argumenty sformułowała z perspektywy osoby dorosłej i wielkiego miłośnika książek. Mówiła także o tym, że przygotowując je miała świadomość, że młodzież dostarczy innych – typowych dla osób młodych.

Michał Żarski – nauczyciel polonista (I LO w Toruniu) w wystąpieniu *Okiem blogera. Spojrzenie na literaturę* zaprezentował dwa prowadzone przez siebie blogi literackie (*Centrum dowodzenia* i *Litera Tura*). Blog *Centrum dowodzenia* prowadzony jest z myślą o uczniach. Stanowi źródło dodatkowej wiedzy – zawiera linki do tekstów i filmów poświęconych historii literatury, sztuce i medioznawstwu. Natomiast blog *Litera Tura* zawiera recenzje oraz wywiady. Zamieszczane tam teksty dotyczą literatury pięknej, literatury faktu oraz muzyki popularnej. Michał Żarski zamieszcza tam także prowadzone przez siebie wywiady z pisarzami. Serwis ten może stanowić źródło dodatkowej wiedzy pozaszkolnej, zwłaszcza dla tych, którym zależy na poszerzaniu horyzontów. Autora bloga interesuje głównie literatura faktu i opracowania dotyczące historii najnowszej i w tym kierunku zamierza rozbudowywać swój serwis.

W ostatnim wystąpieniu nauczycielki języka polskiego z toruńskiego Zespołu Szkół Gastronomiczno-Hotelarskich – Anita Streich i Hanna Wrycza-Wilińska zaprezentowały możliwości uatrakcyjnienia lekcji języka polskiego i sprawdzenia wiedzy uczniów poprzez quizy interaktywne tworzone i przeprowadzane na bezpłatnej platformie Kahoot!

Konferencja odbyła się pod honorowym patronatem Kujawsko-Pomorskiego Kuratora Oświaty. Patronat medialny nad konferencją sprawowały toruńskie Nowości oraz Serwis Elektroniczna Biblioteka Pedagogiczna SBP.

Konferencja została poddana ewaluacji za pomocą anonimowej ankiety elektronicznej. Średni stopień zadowolenia z udziału w konferencji wyrażony oceną w skali od 1 do 5 wyniósł 4,57.

Podsumowanie projektu

Projekt promocji czytelnictwa *Czytaj od A do Zachwytu* cieszył się dużym zainteresowaniem. Uczestniczyło w nim ok. 220 osób. Wszystkie zaplanowane przedsięwzięcia zostały zrealizowane i ocenione. Liczba osób, które wzięły udział w proponowanych zajęciach świadczy o skutecznej promocji projektu. Ocena projektu oparta na rozmowach i wywiadach z odbiorcami wypadła pozytywnie. Webinaria, warsztaty i konferencja zostały poddane ewaluacji za pomocą anonimowych ankiet elektronicznych. Średni stopień zadowolenia z udziału w proponowanych zajęciach wyrażony oceną w skali od 1 do 5 wyniósł 4,6.

Uczniowie szkoły ponadgimnazjalnej uczestniczący w wykładzie dra Kazimierza Adamczyka mieli możliwość poszerzenia wiadomości dotyczących twórczości Henryka Grynberga i historii Holokaustu.

Nauczyciele i bibliotekarze biorący udział w proponowanych zajęciach dowiedzieli się, jak skutecznie kształtować postawy czytelnicze, jak motywować do czytania ucznia, który nie czyta i nie jest zainteresowany czytaniem. Poznali też miejsca w internecie, które promują wartościową literaturę oraz poszerzyli swoją wiedzę na temat organizacji i wykorzystania gier literackich w nauczaniu. Poznali webinarium jako narzędzie przekazywania wiedzy, a uczestnicząc w nim, mogli komunikować się z prowadzącym spotkanie wykorzystując wirtualne narzędzia. Webinaria pozwoliły na uczestnictwo w spotkaniu nauczycielom i bibliotekarzom niezależnie od miejsca zamieszkania. Umożliwiły także współpracę w zakresie przygotowania i prowadzenia webinarium z bibliotekami pedagogicznymi z Elbląga i Wrocławia. Doświadczenia zdobyte w trakcie organizacji projektu mogą stanowić dobrą podstawę do planowania podobnych działań w kolejnych latach.

STRESZCZENIE:

Artykuł jest sprawozdaniem z realizacji projektu promocji czytelnictwa *Czytaj od A do Zachwytu* w Bibliotece Pedagogicznej im. gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej w Toruniu, w którym uczestniczyło ponad 200 osób.

SŁOWA KLUCZOWE:

Biblioteka Pedagogiczna im. gen. bryg. prof. Elżbiety Zawackiej w Toruniu, *Czytaj od A do Zachwytu*, Grynberg Henryk, Adamczyk Kazimierz, CzyToGra, Oporny czytelnik, Dobra książka w internecie, Licencja na czytanie, nauczyciele bibliotekarze, holokaust, promocja czytelnictwa, webinarium, gra czytelnicza, booktalking, projekt edukacyjny.